

ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΤΟΥ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΥΣΗ
(ΜΕΡΟΣ 1^ο)

Βασισμένο σε σειρά παραδόσεων του Πρυτάνεως της Παντείου, **Γεωργίου Μ. Παπαχατζή**, προς τους τελειοφοίτους της Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών του 1945, όπως αυτές συμπεριλαμβάνονται στη Β' έκδοσή τους (1957, κεφ. 'Η ρομαντική περίοδος του πνευματικού πολιτισμού στη Δύση').

Επιμέλεια: **Ζάρβανος Γεώργιος**

Πριν από την εκδήλωση του ρεύματος του «Ρομαντισμού», έκανε την εμφάνισή του από το 1760 έως και 1785 το κίνημα που έφερε την ονομασία «Sturm und Drang» (θύελλα και ορμή), από έναν τίτλο δράματος του Μ. Klinger. Το πνευματικό αυτό κίνημα, εκπροσώπησε αντιορθολογιστικές τάσεις στην τέχνη και αποτέλεσε ένα πρώτο κύμα αντίδρασης στην κλασική παράδοση.

Η πρώτη ρομαντική σχολή, εμφανίστηκε στη Γερμανία, με τα φιλολογικά περιοδικά **Horen** (Ωρες) το 1794 (Schiller), «**Musen Almanach**» (ημερολόγιο των Μουσών) το 1796 και «**Athenäum**» (Αθήναιον) το 1797.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα της σχολής εκείνης της περιόδου, είναι η ανάπτυξη της εθνικής συνειδήσεως, που λαμβάνει έκφραση με τη συγκρότηση συλλογών δημωδών ασμάτων (γνωστές συλλογές είναι αυτές των **v. Arnim** και **Brentano**) και την εμμονή στην προβολή των λαϊκών μύθων, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την προσπάθεια των αδελφών J. και W. **Grimm**.

Διαμορφώνεται το νόημα του *Volkgeist* (λαϊκό πνεύμα) ως δημιουργικού παράγοντα κάθε πνευματικού πολιτισμού, άποψη διατυπωμένη και από τον **Herder**.

Παρατηρείται μία ροπή της διανοήσεως προς την οικουμενικότητα και παγκοσμιότητα του *Αντικειμενικού πνεύματος*. Έκφραση αυτής της παγκοσμιότητας αποτελεί η ιδέα μιας παγκόσμιας φιλολογίας (*Weltliteratur*), άποψη που υποστηρίχθηκε από τον **Goethe**. Προς επίρρωσιν αυτής της ιδέας, ενισχύεται η πίστη για ύπαρξη κοινών σημείων μεταξύ των εθνικών γραμματειών και των παραδόσεων όλων των λαών της υφελίου. Η ποίηση, θεωρείται ως «η φωνή της φύσεως» (*Die Stimme der natur*) και ως «η φωνή των λαών» (*Die Stimme der Völker*). Ο Δημιουργός χαρακτηρίζεται ως «ο ποιητής από την αρχή των καιρών» (**J. G. Hamann**). Ο ποιητής – άνθρωπος ονομάζεται «μικρός Θεός του κόσμου» (Herder).

Κεντρική ιδέα των θεωρητικών του «ρομαντισμού» είναι ότι ο «δημιουργός νους» (ειδικότερα στην τέχνη του λόγου και εν γένει στον πολιτικό βίο), δεν προσπαθεί να μιμηθεί ένα αισθητό αντικείμενο ορμώμενος από το σύνολο των παραστάσεων του. Η κρίση του ρομαντικού καλλιτέχνη δεν θα υποβάλλει τις παραστάσεις αυτές σε σύγκριση, μήτε θα εντοπίσει την όποια υπάρχουσα ομοιότητά τους προς το αισθητό αντικείμενο, καθ' ότι δεν τον ενδιαφέρει η ρεαλιστική αναπαράστασή του. Για τον θεωρητικό του ρομαντισμού, ο «ιδανικός καλλιτέχνης» εμπνέεται απ' τον νοητό κόσμο του «*Είναι*» - τον κόσμο των ιδεών- και θέλγεται, όχι μόνο από τη σύλληψη του τρόπου, διά του οποίου το αισθητό *Αντικείμενο* μετέχει στην *Ιδέα*, αλλά και από τον βαθμό που *Εκείνο* λαμβάνει την ύπαρξή του από *Αυτή*. Ο «Δημιουργός νους» του ρομαντικού καλλιτέχνη είναι ένας «διάμεσος νους», που ίσταται ανάμεσα στους κόσμους του «γίγνεσθαι» και του αϊδίου «Είναι»: κοινωνώντας παράλληλα και στους δυο αυτούς κόσμους, αποτελεί το συνδετικό κρίκο που θα τους ενώσει φέρνοντάς τους σε «μέθεξη» (εκ του «μετέχω»), μια διαδικασία που παραπέμπει άμεσα στην

πλατωνική θεωρία της ‘μεθέξεως’ (βλ. στο διάλογο ‘Παρμενίδης’ απόσπ. 132 d-e και Αριστ. ‘Μετά τα φυσικά’, 987 b). Ο Καλλιτέχνης του Ρομαντισμού, στρέφει το βλέμμα του τότε στην αισθητή πραγματικότητα και τότε στον υπερβατικό κόσμο των ‘παραδειγμάτων’ (‘Παραδειγμάτων...εν τω όντι εστώτων’ Πλάτωνος ‘Θεαίτητος’ 176 e) και συνειδητοποιεί με οδύνη πως τα αισθητά αντικείμενα δεν αποτελούν άλλο παρά ισχνά κακέκτυπα των «Ιδεών», που ίστανται μεταξύ *Υπαρξης* και *Ανυπαρξίας*. Η θλιβερή αυτή διαπίστωση είναι και ο πυρήνας της γέννησης του καλλιτεχνικού δημιουργήματος, που ως καρπός «Ιερού γάμου» δύο διαφορετικών κόσμων, αισθητοποιεί τη μεγάλη *Αντίθεση*, και μεταρσιώνει το υπέρτατο Μυστήριο της καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Εν συνόψει, οι κυριότεροι εκπρόσωποι του ρομαντικού πνεύματος στη Γερμανία είναι οι:

J. Hölderling (Ένα από τα περίφημα έργα του είναι το μυθιστόρημα ‘Υπερίων’).

Fr. v. Hardenberg (ποιητής και φιλόσοφος)

Fr. Schleiermacher (θεολόγος και φιλόσοφος)

J. Fichte (καντιανός φιλόσοφος)

Fried. Schlegel (ιστορικός της λογοτεχνίας)

Κλήμης Brentano (ποιητής)

J. L. Tieck (λογοτέχνης και ποιητής)

Ο ιδεαλιστής φιλόσοφος **Fr. Schelling**

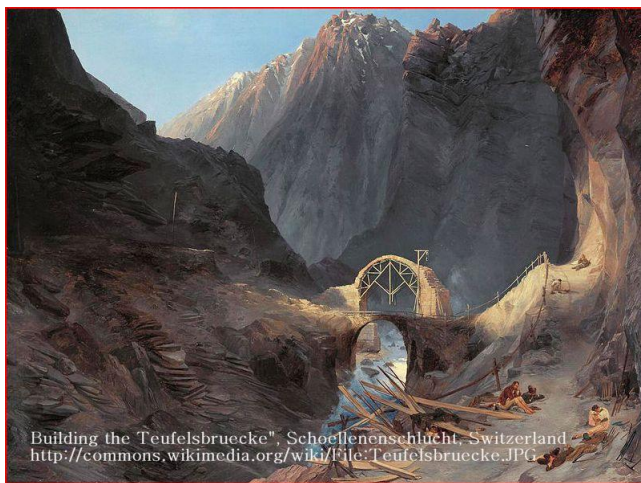
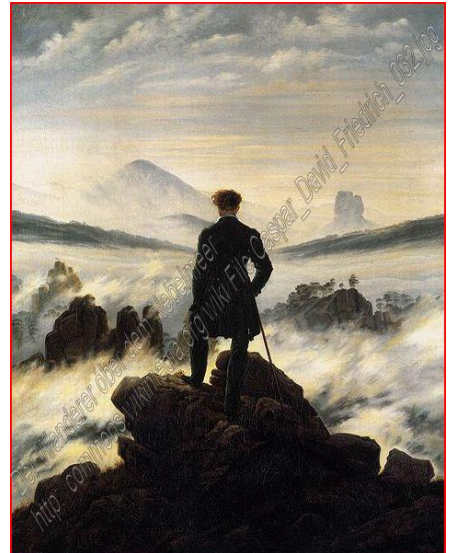
Goethe

Schiller

Βιβλιογραφία (όπως παρατίθεται στο πρωτότυπο των παραδόσεων): A. de Lamartine, “La mort pour le chrétien”, “Hymne de la mort”, για πλήθος ορισμών του ρομαντισμού στην αισθητική πρβλ. ιδική βιβλιογραφία των **L. Rundrauf**, Eugène Delacroix et le problème du romantisme artistique, 1942 σελ. 364, **Hettner**, Die romantische Schule in ihrem innern Zusammenhang mit Gæthe und Schiller, 1850, στον ίδιο και Geschichte der dt. Literatur des 18 Jahrh. **O. F. Walzel**, Deutsche Romantik, Βερολίνο 1918, **K. Mehlis**, Die dt. Romantik, επίσης με τον ίδιο τίτλο **P. Kluckhohn**. **F. Strich**, Dt. Klassik und Romantik, 1924, **J. S. Petersen**, Die Wissensbestimmung der dt. Romantik, 1926, **Funk**, Von Aufklärung zur Romantik, 1925. **Fichte** “Reden an die dt. Nation”, **Herder** “Ideen zur Philosophie und Geschichte der Menschheit”. **Kirn**, Schleiermacher und die Romantik, **Obenauer**, Novalis (Gesammte Studien) 1925, **W. Linden**, Umwertung der dt. Romantik, **H. K. Korff**, Geist der .

ΟΙ ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Στις εικαστικές τέχνες διακρίθηκαν οι τοπιογράφοι και οι ζωγράφοι που αντλούσαν τα θέματά τους από γερμανικούς λαϊκούς μύθους και θρύλους της μεσαιωνικής παράδοσης. Ξεχωρίζουν τα ζωγραφικά αριστουργήματα του **Ph. Runge** (1777-1810), με τις αλληγορίες και τα συμβολικά θέματά τους, την λεπτότητα και την πρωτοτυπία των χρωμάτων τους, τις ονειρικές μορφές τους. Άξιος μνείας είναι και ο περίφημος τοπιογράφος **Karl Blechen**.

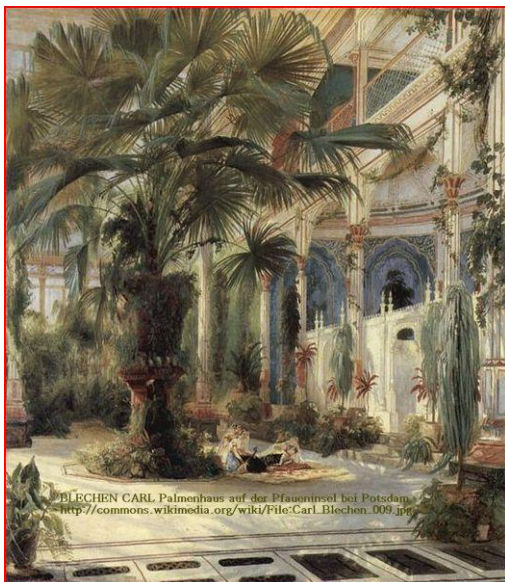

Karl Blechen Building the Teufelsbrücke", Schoellenenschlucht, Switzerland

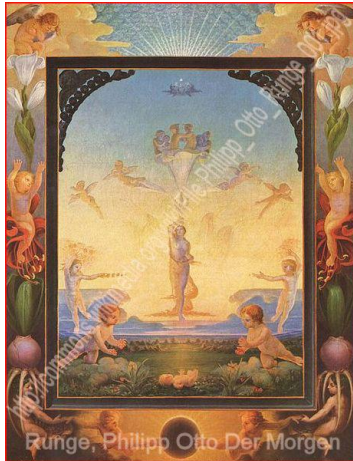
Caspar David Friedrich, που τα έργα του αποπνέουν συναισθηματισμό και μια αναπόδραστη μελαγχολία.

Ο **Karl Piloty** (δάσκαλος του Γύζη), που εργάστηκε στο Μόναχο (με πολύ γνωστό του έργο «Ο θάνατος του Wallenstein»). Ο **M. v. Schwind** (1804- 1871), που επέλεγε θέματα αποκλειστικά από τον ιπποτικό Μεσαίωνα και τα χρόνια της φεουδαρχίας.

Άλλοι καλλιτέχνες του κινήματος του «ρομαντισμού» στην κεντρική Ευρώπη, είναι οι χαρακτηρισθέντες ως «γερμανορρωμαίοι», οι οποίοι και έζησαν- ως επί το πλείστον- στην Ιταλία κατά το 2^ο ήμισυ του 19^{ου} αιώνας.

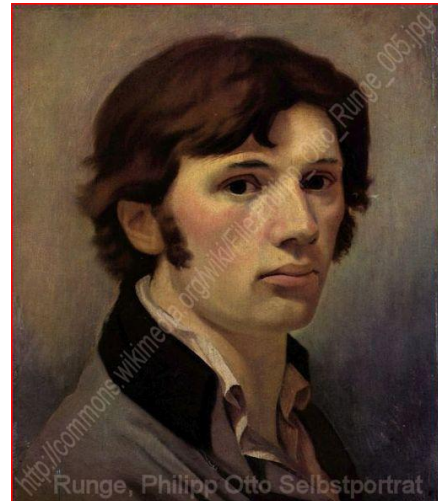
Ένας από τους αξιολογότερους εκείνης της περιόδου είναι ο Ελβετός **A. Böcklin**, με γνωστά έργα όπως το «Νησί των νεκρών», το «Ιερό δάσος» και το «Παιχνίδισμα των κυμάτων». Ο Böcklin, έζησε για πολλά χρόνια στην Ελβετία και εργάστηκε ακαταπόνητα εκεί, αφήνοντας ως παρακαταθήκη στην ιστορία της τέχνης, έναν σημαντικό αριθμό

έργων απaráμιλλης αισθητικής αξίας. Η διασπορά των «γερμανορρωμαίων» προς τις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου, θυμίζουν την παλαιότερη σχολή των «Ναζαρηνών» -με 'αρχηγό' τον **Cornelius** (1787-1867)-, οι οποίοι το 1812 εγκαταστάθηκαν στην εγκαταλελειμμένη μονή του Αγίου Ισιδώρου στο λόφο Pincio της Ρώμης. Πολύ γνωστή είναι οι τοιχογραφία «φυγή στην Αίγυπτο» και το έργο «η πώληση του Ιωσήφ από τους αδελφούς του».

CASPAR DAVID Wiesen bei Greifswald

Βιβλιογραφία (όπως παρατίθεται στο πρωτότυπο των παραδόσεων): Deutsch, Malerei der Dt. Romantiker und ihrer Zeitgenossen, Βερολίνο 1937, **Benz & v. Schneider**, Die Kunst der dt. Romantik, Μόναχο 1939, **Aubert**, Runge und die Romantik, Βερολίνο 1909, **Nemitz**, C-D. Friedrich, 1940, **Zahn**, M. v. Schwind, Μόναχο, 1922